The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)
Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

A Model for the Networking Management in Education of the Community College

สุรวุธ ชยานันท์โชตินันท์*
Surawut Chayanunchochinun
สุกัญญา แช่มช้อย**
Sukanya Chaemchoy

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนโดยการศึกษาภาคสนามกรณีศึกษาที่น่าสนใจของวิทยาลัยชุมชน 4 ภูมิภาค และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 2. สร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยใช้เทคนิคสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และ 3. ประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนโดย ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการ อาจารย์ และบุคลากรวิทยาลัยชุมชน จำนวน 80 คน โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารเครือข่ายของวิทยาลัยชุมชนมีบุคคลหรือองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่าย ส่วนแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วย 1.1) องค์คณะบุคคลหรือเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา 1.2) เป้าหมาย วัตถุประสงค์และ พันธกิจ และ 1.3) กระบวนการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วย 2.1) คณะบุคคลและองค์กรของเครือข่าย 2.2) เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของเครือข่าย และ 2.3) การบริหารเครือข่าย และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และ 3) องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษา / วิทยาลัยชุมชน

*นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
**อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

ABSTRACT

This research aimed to 1. the field studies were conducted across 4 regions to explore the conditions and directions of the networking management in education of the community college together with the interviews with senior experts; 2. a model for the networking management in education of the community college was drafted on the basis of the data acquired in the first stage, while the suitability of the model was verified by 9 specialists through the connoisseurship technic. 3. the viability and utility of the model for the networking management in education of the community college was assessed using the questionnaires which were distributed to a total number of 80 persons: the directors, deputy directors, lecturers and personnel of the community colleges. The following research results were revealed: 1) With respect to the conditions and directions of the networking management in education of the community college, the former concerned not only the involvement of personnel or organizations with the management in education. Meanwhile, the latter consisted of 1.1) the body of people or collaboration network for the management in education, 1.2) targets, objectives and missions, and 1.3) networking management in education based on the participatory approach. 2) The developed model for the networking management in education of the community college comprised 3 elements: 2.1) the body of people and organization of the network, 2.2) targets/objectives of the network, and 2.3) networking management, participation in the management in education, and contributory factors to the success. And 3) the assessment of the model for the networking management in education of the community college revealed that the viability and utility of the elements of the model were at a high level.

Keywords : A Model for the Networking management in Education / Community college

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งโลก ในด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้พบว่ามีข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการผลิตความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมากมายจนทำให้เกิดสังคมที่เรียกว่า สังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) ซึ่งในโลกยุคสังคมแห่งความรู้ ยุคโลกาภิวัตน์และยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง หน่วยบริการสาธารณะหรือที่เรียกว่า หน่วยราชการจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ และปรับวิธีการทำงานใหม่ มิฉะนั้นสังคมไทยจะไม่สามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก (วิจารณ์ พาณิช, 2547, หน้า 2) ประเทศไทยอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์แห่งการแข่งขันโดยเฉพาะการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วเชื่อมโยงกันทั่วทั้งโลก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ทำให้สังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมที่ดำรงอยู่บนพื้นฐานแบบเดิมขาดการศึกษาค้นคว้า ไม่มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ สังคมมีแต่การลอกเลียนแบบและถูกครอบงำทางความคิดทางเศรษฐกิจการเมือง ไม่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นสังคมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันต่ำ (สุวิมล ว่องวาณิช และคนอื่นๆ, 2548)

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

ซึ่งการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งควรจะต้องตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในท้องถิ่นใดควรให้ชุมชนและท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลเข้ามาส่วนร่วมลงทุนหรือมีส่วนริเริ่มในการจัดตั้งด้วยเพื่อให้ท้องถิ่นตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบในส่วนของตนตั้งแต่เริ่มต้นรวมทั้งสามารถพิจารณาความเหมาะสมและความจำเป็นของการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง จากการศึกษาของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (2547) พบว่า ผลการดำเนินการบริหารวิทยาลัยชุมชน ที่ได้เปิดทำการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 พบว่าสภาพปัญหาที่ต้องการพัฒนาเร่งด่วนของวิทยาลัยชุมชน สรุปไว้คือ 1) งานพัฒนาระบบการบริหารการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) การประสานงานทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย โดยเฉพาะหน่วยจัดการศึกษา และ3) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดสรรงบประมาณสมทบเพื่อเปิดโอกาสให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา การปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศนั้นต้องเป็นการจัดการศึกษาที่มีลักษณะ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการคือ 1) การเรียนเพื่อรู้ 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง 3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และ 4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเข้าด้วยกันการจัดหลักสูตรต้องมีความหลากหลายเน้นเรื่องการเรียนสลับกับการฝึกอาชีพหรืองานสังคมให้มากขึ้น และพยายามปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 36)

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2558 หน้า 2-15) มาตรา 8 เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาให้สถาบันเป็นสถานศึกษาซึ่งจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และมาตรา 9 การดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 สถาบันต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่อง ดังต่อไปนี้ 1) การสร้างโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ด้วยกระบวนการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงผู้เรียนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง 2) การตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในเรื่องการศึกษา การฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพ 3) ความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในการศึกษาต่อในระดับปริญญาของนักศึกษา 4) ความร่วมมือกับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรม หน่วยงานอื่นของรัฐ สถานศึกษาชั้นสูง สถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศในการจัดการศึกษา 5) มาตรฐานและคุณภาพทางวิชาการอันเป็นที่ยอมรับ 6) การระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษา 7) การบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นหลักธรรมาภิบาล 8) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการบริหารจัดการ และ 9) การประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการประมวลเอกสารจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์เครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อการประกอบอาชีพ และเพื่ออนุปริญญาที่เปิดโอกาสหลากหลายแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยให้ได้รับวิชาความรู้ประสบการณ์และทักษะไปประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและ

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

ชุมชนเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเสริมสร้างศักยภาพบุคคลตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้นรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนร่วมกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดเหมาะสมกับสภาพและบริบทของวิทยาลัยชุมชนทัดเทียมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

1.1 กรณีศึกษาที่น่าสนใจ (Interesting Case) ศึกษากรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในแต่ละภูมิภาคที่โดดเด่น สามารถนำมาถอดบทเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางให้กับวิทยาลัยชุมชนอื่นๆ ได้เรียนรู้ในบริบทที่แตกต่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการ อาจารย์ และบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 4 ภูมิภาคได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 4 ภูมิภาค มากำหนดเป็นแนวทางในการสร้าง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกวิทยาลัยชุมชนจากผลการนำความรู้และประสบการณ์มาเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งซึ่งมีผลคะแนนประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามของวิทยาลัยชุมชนตัวบ่งชี้ที่ 6 อยู่ในระดับ 5 (พ.ศ. 2555-2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 4 แห่ง เกี่ยวกับสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ใน 4 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นที่ 1 คณะบุคคลของเครือข่าย ประเด็นที่ 2 เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ และพันธกิจของเครือข่าย ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมของเครือข่าย ประเด็นที่ 4 การบริหารจัดการเครือข่าย และ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารเครือข่าย โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นข้อมูลหลักในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านประเมินความตรงเชิงโครงสร้าง โดยมีเกณฑ์การตัดสินคือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Object Congruence) ที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.50 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, หน้า 194)

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากกรณีศึกษาที่น่าสนใจ (Interesting Case) และการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 4 แห่ง โดยผู้วิจัยติดต่อ ประสานกับวิทยาลัยชุมชนเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการศึกษากรณีศึกษาที่น่าสนใจ (Interesting Case)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร ในภาคสนามนั้น นักวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป วิเคราะห์เนื้อหา (Content

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของการวิจัยยิ่งขึ้น

1.2 การสัมภาษณ์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) และใช้เกณฑ์การตัดสินคือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยในการทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมทั้งติดต่อ ประสานผู้ทรงคุณวุฒิ และกำหนดขั้นตอนในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามกระบวนการ และดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยการนำผลที่ได้จากการศึกษากรณีศึกษาที่น่าสนใจ (Interesting Case) ศึกษากรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในแต่ละภูมิภาคและข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชนมายก (ร่าง) รูปแบบฯ โดยผู้วิจัย ซึ่งองค์ประกอบของ (ร่าง) รูปแบบฯ ประกอบไปด้วย 1) องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน 2) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ และ 3) กระบวนการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : UPCR

2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ผู้ตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนจำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (ร่าง) รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และแบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการประชุมสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) โดยใช้เทคนิคประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการพิจารณาฉันทามติ (Consensus) ของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

การประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยการตอบแบบสอบถามของ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน อาจารย์ และบุคลากรวิทยาลัยชุมชน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากวิทยาลัยชุมชน

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

ทั้ง 20 วิทยาลัยชุมชนที่ปฏิบัติหน้าที่ รับผิดชอบปฏิบัติงานเกี่ยวกับเครือข่ายจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

2. ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไปใช้ในการบริหารวิทยาลัยชุมชนเป็นแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยส่งให้กับผู้ให้ข้อมูลพร้อมกับแบบประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เพื่อขอเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เกณฑ์การตัดสินพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1 ส่วนข้อเสนอแนะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน พบว่า สภาพและแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน
สภาพการบริหารเครือข่ายของวิทยาลัยชุมชนมีบุคคลหรือองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดการศึกษา เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศึกษาในการวางแผน กำหนดนโยบายการดำเนินงานและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ส่วนแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วย 1) องค์คณะบุคคลหรือเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา 2) เป้าหมาย วัตถุประสงค์และ พันธกิจ และ 3) กระบวนการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2. ผลการสร้างรูปแบบบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ และ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ดังแสดงในภาพที่ 1

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)
Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

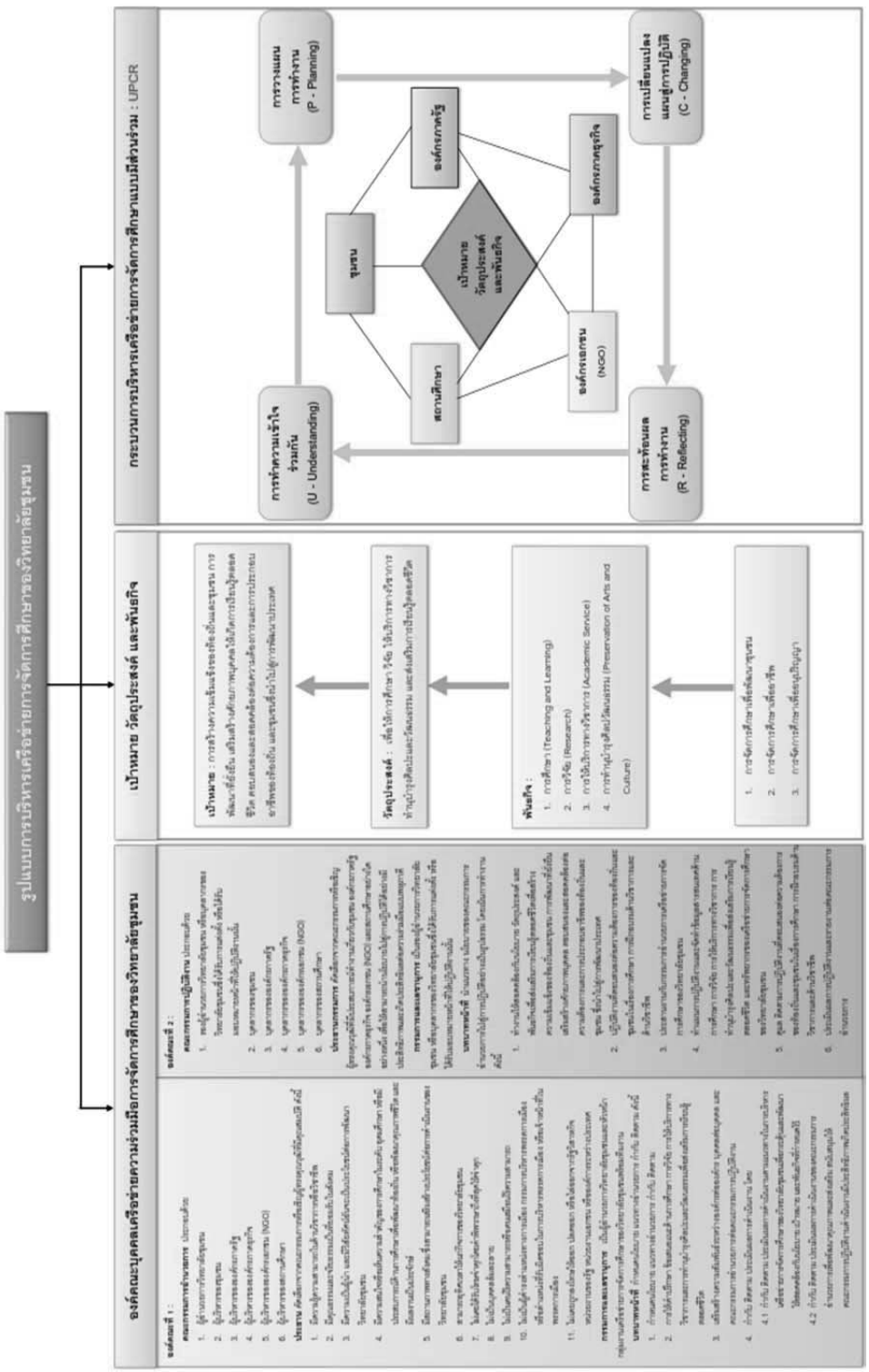

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

สำหรับรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เป็นการบริหารที่มีบุคคลของพหุภาคีเข้ามาร่วมรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ ดำเนินการ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แท้จริง ประกอบด้วย 2 องค์คณะ ได้แก่ องค์คณะที่ 1 คณะกรรมการอำนวยการ และองค์คณะที่ 2 คณะกรรมการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ ประกอบด้วย เป้าหมาย : สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ : เพื่อให้การศึกษา การวิจัย การบริการทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พันธกิจ : 1) การจัดการศึกษา (Teaching and Learning) วิทยาลัยชุมชนดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียนที่มีคุณสมบัติและจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามคุณลักษณะ จุดเด่นของวิทยาลัยชุมชน ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อสนเทศที่ชัดเจน เผยแพร่ต่อสาธารณะในเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน อาจารย์ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้และตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน 2) การวิจัย (Research) วิทยาลัยชุมชนมีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะ โดยมีการดำเนินการตามนโยบาย แผนงบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์ นักวิจัย บุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์และงานริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์ ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ 3) การบริการทางวิชาการ (Academic Service) วิทยาลัยชุมชนมีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างพื้นที่ ซึ่งอาจให้บริการโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับหน่วยงานและระดับบุคคลในหลายลักษณะ อาทิ การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรม หลักสูตรต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม (Preservation Arts and Culture) ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับวิทยาลัยชุมชน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรียะต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : UPCR ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกัน (U-Understanding) กระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกัน “เข้าใจ-เข้าถึง-พัฒนา” ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน โดยพหุภาคีมีการทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกันในเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ด้วยการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจในกระบวนการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและเข้าใจทิศทางการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนบรรลุเป้าประสงค์ ตลอดจนเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้สึกการมีส่วนร่วมและพร้อมรับผิดชอบในการจัดทำแผนงานต่อไป และ 2) การวางแผนการทำงาน (P-Planning) กระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการวางแผนการทำงานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มีดังนี้ 2.1) การกำหนดนโยบาย

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

การปฏิบัติงานทั้งบุคลากร การระดมทรัพยากรต่างๆ และความร่วมมือกับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรม หน่วยงานอื่นของรัฐ สถานศึกษาชั้นสูง และสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศในการจัดการศึกษา 2.2) การกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการวางแผน เป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.3) การศึกษาและประเมินศักยภาพของวิทยาลัยชุมชนเพื่อนำไปสู่การปรับภารกิจหลัก และการกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 และ 2.4) การวิเคราะห์และประเมินสภาพเศรษฐกิจและภูมิสังคมของพื้นที่เป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้ทราบว่าสภาพเศรษฐกิจและภูมิสังคมของชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนรับผิดชอบอยู่นั้นเป็นอย่างไร และเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประกอบการวางแผนการทำงานของวิทยาลัยชุมชน 2.5) การสำรวจความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในเรื่องการศึกษา การฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพและการศึกษาต่อในระดับปริญญา ด้านการวิจัยเชิงพื้นที่ สำรวจความต้องการ (Need Assessment) เพื่อใช้เป็นข้อมูลการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน 2.6) การวางแผนการทำงานให้สอดคล้องต่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน และ 2.7) การหาวิธีการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน รวมถึงการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 3) การเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (C-Changing) กระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีดังนี้ 3.1) การกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม 3.2) การกำหนดโครงการ/กิจกรรม และงบประมาณ 3.3) การจัดทำรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ 3.4) การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ และ 4) การสะท้อนผลการทำงาน (R-Reflecting) กระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการสะท้อนผลการทำงานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีดังนี้ 4.1) การกำหนดเกณฑ์ ตัวชี้วัด ผลผลิต เครื่องมือ และวิธีการประเมินผลในโครงการ/กิจกรรม 4.2) การประเมินผลและวัดผลจากโครงการ/กิจกรรมเพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ/กิจกรรม 4.3) การปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม 4.4) การนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการ/กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และ 4.5) การรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมและการวัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นสู่การเผยแพร่ต่อสาธารณะ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในภาพรวม พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนพบว่า องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมีความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก มี 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน อยู่ในระดับมาก เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ อยู่ในระดับมาก และกระบวนการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : UPCR อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการประเมินความเป็นไปได้ของของการนำรูปแบบการบริหารเครือข่าย การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 3 ส่วนหลักอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความมีประโยชน์ของของการนำรูปแบบการบริหารเครือข่าย การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไปใช้ เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธะกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด และกระบวนการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : UPCR อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการประเมินความมีประโยชน์ของของการนำรูปแบบการบริหารเครือข่าย การจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 3 ส่วนหลักอยู่ในระดับมาก

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษาสภาพและแนวทางการการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ที่ได้จากการศึกษาสภาพและแนวทางการการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน จากการศึกษากรณีศึกษาที่น่าสนใจ (Interesting Case) และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 4 แห่ง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายในการจัดการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พบว่า การทำงานแบบเครือข่ายการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศสอดคล้องกับณรัฐ วัฒนพานิช (2552, หน้า 1-2) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านอาชีพในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเปิดสอนหลักสูตรอบรมด้านวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 20-40 หลักสูตร ในปี พ.ศ. 2552 การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเป็นสำคัญโดยวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่เสมือนศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ในด้านการสร้างและสนับสนุนเครือข่ายทางด้านอาชีพนั้นวิทยาลัยชุมชนมีหน้าที่เป็นฝ่ายวิชาการในการจัดหาความรู้ที่ชุมชนต้องการจากแหล่งต่างๆ นำมาเรียบเรียงเพื่อถ่ายทอดเป็นหลักสูตร โดยที่วิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงในการสร้าง ขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เข้าด้วยกัน ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้นำร่วมดำเนินการ มีการเชื่อมโยงพันธมิตรกับธุรกิจเอกชน องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชนอย่างต่อเนื่อง เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในรูปแบบเครือข่ายระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับองค์กรต่างๆ ไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน อีกทั้งมีการกำหนดกรอบความร่วมมือ รวมทั้งระดับความสัมพันธ์หลากหลายที่ชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ต้องการทั้งนี้เพราะมีระบบที่เชื่อมโยงการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ และกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกันได้อย่างเป็นระบบ บุคคลกับกลุ่ม หรือองค์กรกลุ่ม หรือองค์กรกับกลุ่ม หรือองค์กรกลุ่มหรือองค์กรกับชุมชนรวมตัวกันด้วยความสมัครใจสร้างความร่วมมือประสานงานกันด้วยการระดมสรรพกำลังร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนร่วมทำร่วมรับผิดชอบร่วมติดตามประเมินผลให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน จัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กร สมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระหรือมีความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ และแนวคิดของกลุ่มนักวิชาการหน่วยงานต่างๆ อาทิ แฮนสัน (Hanson, 2003) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย (Network) ว่าหมายถึงรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคลกลุ่มองค์กรหรือหลายองค์การที่มีทรัพยากรของตัวเองซึ่งเข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลาพอสมควรจะมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ก็ตาม แต่จะมีการวางรากฐานเอาไว้เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความต้องการจะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาและสามารถติดต่อกันต่อไปได้และการที่ปัจเจกบุคคลหรือสถาบันมารวมกันเป็นกลุ่มนั้นจะต้องมีความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใดร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามเพียงการรวมกลุ่มเท่านั้นยังไม่อาจเป็นเครือข่ายงานได้เพราะจะมีลักษณะเพียงการทำงานร่วมกันคือ มีบุคคลร่วมสนทนากันหากจะให้เป็นเครือข่ายที่ดีได้ต้องมีปัจจัยความร่วมมือกันที่จะติดต่อสื่อสารเต็มใจที่จะประสานงานกันและที่สำคัญสมาชิกต้องยอมรับที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ตามที่กรมการพัฒนาชุมชน (2547) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย (Network) คือการเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียม

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ และขนิฏฐา กาญจนรังษีนนท์ (2552) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย คือกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คน หรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ ซึ่งมีความสอดคล้องจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 องค์คณะบุคคลเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ และองค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2. ข้อค้นพบสำคัญจากสร้างรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) และสอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการ และการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน อาศัยการบริหารที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเครือข่ายพหุภาคีเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ ชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และสถานศึกษาเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ องค์คณะบุคคลเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนประกอบด้วยคณะกรรมการอำนวยการ ดังนี้ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารของชุมชน ผู้บริหารขององค์กรภาครัฐ ผู้บริหารขององค์กรภาคธุรกิจ ผู้บริหารขององค์กรเอกชน และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมีบทบาทหน้าที่กำหนดนโยบาย แนวทาง อำนวยการ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ โดยมีคณะกรรมการปฏิบัติงานนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อความร่วมมือแบบพหุภาคี ทำให้มีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงการจัดการศึกษา และแก้ไขปัญหาได้สอดคล้องกับสภาพจริง สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างบุคลากรของวิทยาลัยชุมชนและพหุภาคี องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 องค์คณะบุคคลเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2551, หน้า ก) คือ ต้องเป็นกลุ่ม องค์กร หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน และเป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ โดยสมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบ และมีฐานะอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า2) ซึ่งได้เสนอ วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยให้เป็นรูปแบบการบริหารงานที่มีบุคคลหลายๆ คนเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติในหน่วยงานหรือองค์กรมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมมี

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

ลักษณะการดำเนินงาน 2 แนวทางคือ 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปร่วมในองค์คณะบุคคลในการบริหารโดยตรง อยู่ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา และ 2) คัดเลือกตัวแทนกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเป็นองค์คณะบุคคลทางการบริหาร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการผู้รับบริการได้มากที่สุด เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2552, หน้า 2) กล่าวว่า เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เป็นการบริหารที่มีบุคคลของพหุภาคีเข้ามาร่วมรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ ดำเนินการ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติของวิทยาลัยชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แท้จริง ประกอบด้วย 2 องค์คณะ ได้แก่ องค์คณะที่ 1 คณะกรรมการอำนวยการ และองค์คณะที่ 2 คณะกรรมการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดความร่วมมือ “พหุภาคี” ของอนุชาติ พวงสำลี (2539) ที่ได้รับการเสนอเป็นครั้งแรกในปี 2535 โดยประเวศ วะสี (2535) ซึ่งใช้คำว่า “ความร่วมมือเบญจภาคี” เป็นแนวความคิดที่กล่าวถึงในการทำงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น จะต้องมีการระดมความร่วมมือของประชาชนในทุกๆ ส่วน เพื่อเข้ามาร่วมกันวางแผน ตรวจสอบ และแก้ปัญหา ร่วมกันอันจะเป็นเครื่องโน้มนำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) อย่างมีพลัง มีความหมาย มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ต่อสังคมและอนาคตที่ร่วมกันในทุกๆ ส่วนได้แก่ ชุมชน องค์กรเอกชน ธุรกิจ ราชการ และนักวิชาการ ซึ่งความร่วมมือจะประสานภาคีต่างๆ ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเป้าหมายสูงสุด โดยอาศัยจุดแข็งที่แต่ละภาคีมีอยู่อย่างหลากหลายแตกต่างกันไป มาเสริมจุดอ่อนของภาคีอื่นในกระบวนการทำงาน เช่น องค์กรเอกชน ซึ่งได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน นักพัฒนา มูลนิธิ สมาคม องค์กรสาธารณะประโยชน์ ฯลฯ จะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งละเอียดอ่อนกับวัฒนธรรมและการทำงานร่วมกับชาวบ้าน นักวิชาการ ซึ่งได้แก่สถาบันการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ฯลฯ จะมีปัญญาความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์วิจัย ภาคธุรกิจ ซึ่งได้แก่ นักธุรกิจ บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ จะมีพลังของการจัดการและมีทรัพยากร 2) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ พบว่าเป้าหมายในการบริการเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา การวิจัย การบริการทางวิชาการ การทำนุ-บำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ส่วนพันธกิจในการบริการเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนสอดคล้องกับพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา 4 พันธกิจ คือ การสอน การวิจัย การบริหารทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) บัญญัติไว้ว่าการทำงานแบบเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของวิทยาลัยชุมชน และองค์กรต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมให้เกิดการศึกษา วิจัย ให้บริการทางวิชาการ ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการและการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ และยังสอดคล้องกับวชิราภรณ์ สุรธนะสกุล (2557) ในการนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน เสนอว่า บทบาทการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3 ลักษณะ คือ บทบาทตามเป้าหมาย ได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อความเสมอภาค การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน บทบาทตามพันธกิจ ได้แก่ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริหารทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และการอนุรักษ์และ

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ยั่งยืน และบทบาทตามรูปแบบการจัดการศึกษา และ 3) กระบวนการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : UPRC ประกอบด้วย 3.1) การทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกัน (U-Understanding) การทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกัน (U-Understanding) โดยที่พหุภาคีเครือข่ายจัดการศึกษาร่วมทำความเข้าใจ รับรู้ รับทราบร่วมกัน/ชี้แจงร่วมกันในเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนด้วยการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจในกระบวนการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและเข้าใจทิศทางการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนให้บรรลุเป้าประสงค์ ตลอดจนเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้สึกการมีส่วนร่วมและพร้อมรับผิดชอบในการจัดทำแผนงานต่อไป 3.2) การวางแผนการทำงาน (P-Panning) คือกระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการวางแผนการทำงานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 3.2.1) การกำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานของบุคลากร การระดมทรัพยากรต่างๆ และความร่วมมือกับสถานศึกษา สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรที่ดำเนินงานวัฒนธรรม หน่วยงานอื่นของรัฐและเอกชน สถานศึกษาชั้นสูง และสถาบันอื่นๆ ในประเทศหรือต่างประเทศในการจัดการศึกษา 3.2.2) การกำหนดวิธีการและขั้นตอนในการวางแผน เป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3.2.3) การศึกษาและประเมินศักยภาพของวิทยาลัยชุมชนเพื่อนำไปสู่การปรับภารกิจหลักและการกำหนดตำแหน่ง (Positioning) ของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักตามพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 3.2.4) การวิเคราะห์และประเมินสภาพเศรษฐกิจและภูมิสังคมของพื้นที่เป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้ทราบว่าสภาพเศรษฐกิจและภูมิสังคมของชุมชนที่วิทยาลัยชุมชนรับผิดชอบอยู่นั้นเป็นอย่างไร และเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประกอบการวางแผนการทำงานของวิทยาลัยชุมชน 3.2.5) การสำรวจความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนในเรื่องการศึกษา การฝึกอบรมด้านวิชาการหรือด้านวิชาชีพและการศึกษาต่อในระดับปริญญา ด้านการวิจัยเชิงพื้นที่ สำรวจความต้องการ (Need Assessment) เพื่อใช้เป็นข้อมูลการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาวิทยาลัยชุมชน 3.2.6) การวางแผนการทำงานให้สอดคล้องต่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์และพันธกิจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน และ3.2.7) การหาวิธีการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน รวมถึงการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (C-Changing) คือกระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 4.1) การกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม 4.2) การกำหนดโครงการ/กิจกรรม และงบประมาณ 4.3) การจัดทำรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรมและงบประมาณ และ 4.4) การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ ตามที่วชิราภรณ์ สุรธนะสกุล (2557) ได้สรุปไว้ว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การจัดการกลไกส่วนประกอบต่างๆ ของวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนได้รับผลดีและผลกระทบในทางที่ไม่ดีของการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้วิทยาลัยชุมชนสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง ราบรื่น และสามารถอยู่รอดและมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป และ 5) การสะท้อนผลการทำงาน (R-Reflecting) คือกระบวนการบริหารเครือข่ายด้านการสะท้อนผลการทำงานการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 5.1) การกำหนดเกณฑ์ ตัวชี้วัด ผลผลิต เครื่องมือ และวิธีการประเมินผลในโครงการ/กิจกรรม 5.2) การประเมินผลและวัดผลจากโครงการ/กิจกรรมเพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับเป้าหมาย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ/กิจกรรม 5.3) การปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม 5.4) การนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการ/กิจกรรม

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และ 5.5) การรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมและการวัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นสู่การเผยแพร่ต่อสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตน์ (2548) ได้กล่าวถึงการบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่ามีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นกระบวนการกำหนดจุดหมายขององค์กร การกำหนดนโยบาย การวางแผน งบประมาณ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลในเชิงบูรณาการที่แตกต่างจากกระบวนการที่มีอยู่เดิม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ และชุมชนที่เหมาะสมมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจน เน้นหน้าที่หลักของสถานศึกษา คือ การเรียนการสอนและการบริหารแผนงานที่สอดคล้องกับรูปแบบปกติของงานโรงเรียน ซึ่งวงจรการบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอนที่สำคัญๆ การกำหนดจุดหมายและความต้องการ ซึ่งจุดหมายเกี่ยวกับการบริหารองค์กร เช่น เพื่อเปิดโอกาสที่หลากหลายให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย เป็นข้อความที่แสดง ถึงจุดมุ่งหมาย และแนวทางการปฏิบัติงานอย่างกว้างๆ เพื่อบรรลุจุดหมาย แนวทางนี้อาจมีหนึ่งแนวทางหรือมากกว่าใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งในการกำหนดกรอบนโยบายนี้อาจแสดงบทบาทหลายบทบาท เป็นการแปลงนโยบายที่กำหนดโดยกลุ่มนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลกับผู้เรียน การนำแผนไปปฏิบัติและประเมินผลในที่สุด

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในภาพรวม มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง และพัฒนารูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนอย่างเป็นระบบตามหลักการพัฒนารูปแบบ โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ อีกทั้งได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน และนโยบายการจัดการศึกษาระดับอนุปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน ดังที่แนวคิดของกลุ่มนักวิชาการ หน่วยงาน ต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบอาทิ กู๊ด (Good, 1980, p.370) สมิท และคนอื่นๆ (Smith, et al. 1980, pp.61- 462) สโตนเนอร์ และแวนเคล (Stoner and Wankel, 1986, p. 12) ศิริชัย กาญจนวาสี (2547, หน้า 46) ได้ให้ความหมายว่า สิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุมโดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นตรงและเชื่อถือได้แล้วนไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2550, หน้า 221-222) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักของรูปแบบนั้นๆ 2) การบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) การจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ และ 4) การอธิบายหรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเทคนิคต่างๆอันจะช่วยให้ระบบนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2554, หน้า 104-106) ที่ได้กล่าวถึง การวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้นอาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) ทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากรณีศึกษา (Interesting Places) ศึกษาสภาพ แนวคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สอบถาม สัมภาษณ์ สร้างรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งในการตรวจสอบรูปแบบด้วยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือมาก

Vol.23 No.3 September - December 2017 ISSN 2408 - 0845

ยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ในภาพรวมความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก และความมีประโยชน์ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก

สำหรับความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน อาจารย์ และบุคลากรวิทยาลัยชุมชน ที่มีต่อความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไปใช้ ด้านองค์ประกอบที่ 2 เป้าหมายวัตถุประสงค์ และพันธกิจ ค้นพบว่า ความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุดและความมีประโยชน์ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ทั้งนี้เพราะว่าเป้าหมาย/วัตถุประสงค์และพันธกิจมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ

กล่าวโดยสรุปคือข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ในประเด็นของความใหม่ที่แตกต่างจากสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า ในแง่มุมของรูปแบบการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในอนาคตควรเป็นการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนที่ร่วมกับพหุภาคีทั้ง 5 ประกอบด้วย 1) ชุมชน 2) องค์กรภาครัฐ 3) องค์กรภาคธุรกิจ 4) องค์กรเอกชน และ 5) สถานศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในท้องถิ่น ชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน ตอบสนองต่อความต้องการในการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชน ต่อยอดการศึกษาระดับปริญญา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนไปเผยแพร่ประยุกต์ใช้กับวิทยาลัยชุมชนทั่วประเทศในบริบทที่เหมาะสม

2. ควรมีการประเมินประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานการบริหารเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนกับองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดเครือข่ายการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์ วิจัยเพื่อหารูปแบบที่เป็นไปได้มากที่สุดในการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับบริบทที่แตกต่างกันของวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่ง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน การประกอบอาชีพ และอนุปริญญาที่เหมาะสมของแต่ละวิทยาลัยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

การพัฒนาชุมชน, กรม. (2547). **เอกสารแนวคิดแนวทางและกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน.** กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงานคณะกรรมการ. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศ.

การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2545). **รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ปีที่ 23 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2560 ISSN 2408 - 0845

การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2545). **การประชุมทางวิชาการเรื่องการวิจัยทางการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ : เจริญผล.

ขนิฏฐา กาญจนรังษีนนท์. (2552). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน.

ณรัฐ วัฒนพานิช. (2552). **รายงานวิจัยบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายด้านอาชีพในชุมชน.** กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทิศนา แขมมณี. (2550). **แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

ประเวศ วะสี. (2535). **แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมสมานุภาพและวิชชา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิหมอชาวบ้าน.

ราชกิจจานุเบกษา. (2558). **พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558.** เล่มที่ 123 ตอนที่ 30 ก ลงวันที่ 10 เมษายน : 1-16.

วชิราภรณ์ สุรธนะสกุล. (2557). **การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2547). ความรู้ยุคใหม่อยู่ในคนมากกว่าตำรา. **สานปฏิรูป, 7**(80), 62-80.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2548). **การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ.** กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). **ทฤษฎีการประเมิน.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน), สำนัก. (2547). **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สุวิมล ว่องวาณิช และนงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 18**(1), 93-124.

เสรี พงศ์พิศ. (2551). **แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.

อนุชาติ พวงสำลี. (2539). ความร่วมมือเบญจภาคี : บทวิเคราะห์กรณีโครงการปลูกป่าพัฒนาชุมชน มูลนิธิวันพฤกษ์เฉลิมพระเกียรติ ร.9. **วารสารนิเวศวิทยา, 23**(1), 5-23.

Good, C. V. (1980). **Dictionary of Education.** New York : McGraw-Hill Book.

Hanson, M. E. (2003). **Educational Administration and Organizational Behavior.** (5 th ed.). Binding : Allyn & Bacon, Inc.

Smith, E. W., & Others. (1980). **The Education's Encyclopedia.** New York : Prentice-Hall.

Stoner, A.F. & Wankel, C. (1986). **Management.** (3 rd ed.). New Delhi : Prentice-Hill Private.